

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه روان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی

عنوان :

رابطه‌ی صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر با رضایت از زندگی و

عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر سال سوم دبیرستان‌های دولتی شهر بوشهر

پژوهشگر:

معصومه شغابی

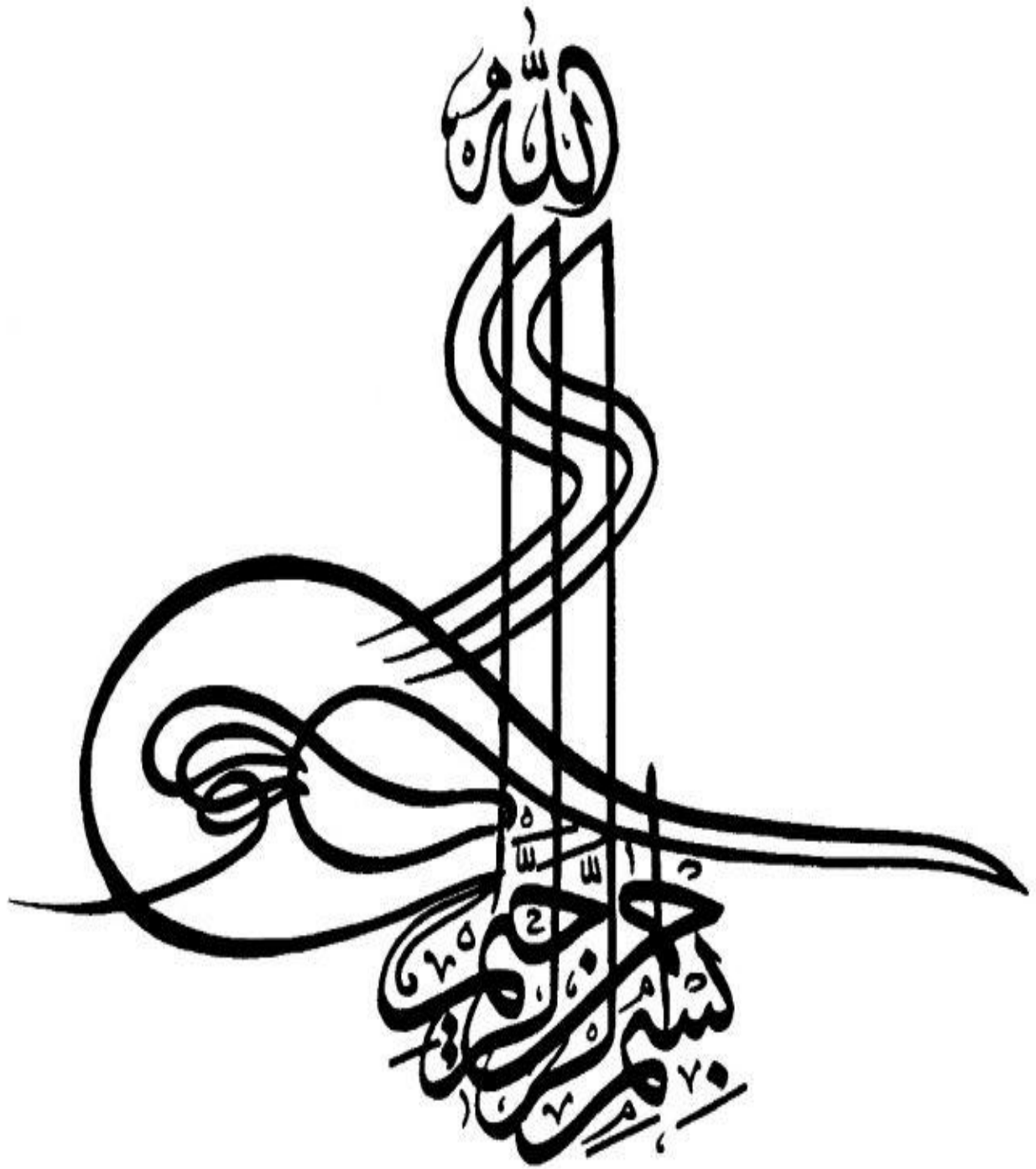
استاد راهنما:

دکتر ناصر بهروزی

اساتید مشاور:

دکتر غلامحسین مکتبی

دکتر مهناز مهربابی‌زاده هنرمند

تقدیم به:

ساحت مقدس ولی عصر (عج)

و اسوه‌های صبر و مهربانی

پدر و مادر عزیزم

سپاس و ستایش، مخصوص خداوندی است که انسان را آفرید و او را به فضیلت تعلیم و تعلم بر دیگر مخلوقات خود برتری بخشید. خدای من! تو را حمد و سپاس می گویم که همواره یاری رسانم بوده ای و دریچه های علم و معرفت را فرا رویم گشوده ای.

صمیمانه ترین سپاس های خود را محضر اساتید گرانقدرم که با ژرفای اندیشه ی خویش به انتشار معرفت همت گمارده اند، تقدیم می دارم. بر خود لازم می دانم که از راهنمایی ها و مساعدت های بی شائبه ی استاد راهنمای فرزانه ام جناب آقای دکتر بهروزی تشکر و قدردانی کنم که در این راه مرهون دانش وافر، عظمت روح و وسعت نظر وی بوده ام. همچنین از جناب آقای دکتر مکتبی و سرکار خانم پروفیسور مهرابی زاده هنرمند که با پذیرش زحمت مشاوره این پایان نامه، منت بزرگی بر این حقیر نهادند، متشکرم.

با تمام وجود از پدر و مادر عزیزم که همواره دعای خیرشان بدرقه ی راهم بوده و دریای لطفشان را کرانه ای و آسمان رافتشان را انتهای نیست، سپاسگزارم. هر چند که از سپاس زحماتشان تا ابد قاصر خواهم بود. امیدوارم وجودشان در پناه امن و امان خداوندی مستحکم و پابرجا باشد. در پایان مراتب سپاس بی انتهای خود را محضر برادران خوب و خواهران مهربانم تقدیم می کنم. همدلی صمیمانه ی این عزیزان در لحظات دشوار، انگیزه و امید را در درونم شعله ور می ساخت. نیز از تمام دوستان و همکلاسی های عزیزم که همواره یاری رسان من بوده اند متشکرم و از درگاه حضرت احدیت برای تمام بزرگوارانی که در این راه به یاریم شتافتند سلامتی، سعادت، کامروایی و توفیق روزافزون طلب می کنم.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات

۲	مقدمه
۴	بیان مسئله
۶	اهمیت و ضرورت پژوهش
۸	اهداف پژوهش
۸	سوالات پژوهش
۹	فرضیه‌های پژوهش
۱۱	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۱۹	مقدمه
۱۹	کیفیت زندگی
۲۰	ابعاد کیفیت زندگی
۲۱	رضایت از زندگی
۲۳	تاریخچه بررسی رضایت از زندگی
۲۳	اهمیت رضایت از زندگی
۲۴	ارتباط رضایت از زندگی با کیفیت زندگی
۲۵	چه چیزی مشخص کننده رضایت از زندگی است
۲۶	عوامل نشان دهنده رضایت از زندگی
۲۶	تفاوت رضایت از زندگی با سازه‌های مرتبط
۲۶	عوامل موثر بر رضایت از زندگی
۲۸	عملکرد تحصیلی
۲۹	تعریف عملکرد تحصیلی
۲۹	عوامل موثر بر عملکرد تحصیلی
۳۰	شخصیت
۳۱	شخصیت از نظر واژه‌شناسی
۳۱	تاریخچه شخصیت
۳۱	عوامل موثر در تشکیل شخصیت
۳۲	مدل پنج عاملی شخصیت
۳۲	حیطه‌های پنج عامل بزرگ
۳۳	رویکردهای نظری درباره شخصیت
۳۴	رویکرد روان‌کاوی
۴۰	رویکرد رفتارگرایی در مورد شخصیت

۴۱	نظریه انسان‌گرایی در مورد شخصیت
۴۴	رویکرد شناختی در مورد شخصیت
۴۵	هوش هیجانی
۴۵	هیجان چیست
۴۶	هوش چیست
۴۷	تاریخچه هوش
۵۱	تعریف هوش هیجانی
۵۱	تاریخچه هوش هیجانی
۵۳	نظر مایر و سالووی درباره هوش هیجانی
۵۴	نظر بار-آن درباره هوش هیجانی
۵۴	نظر گلمن درباره هوش هیجانی
۵۵	دو الگوی هوش هیجانی
۵۶	ابعاد هوش هیجانی
۵۷	اهمیت هوش هیجانی
۵۷	هوش‌بهر و هوش هیجانی
۵۷	تاثیر هوش‌بهر و هوش هیجانی در میزان موفقیت افراد
۵۸	تاثیر هوش هیجانی در زندگی
۵۸	سوادآموزی هیجانی به چه معنی است
۵۸	یادگیری خود راهبر
۵۹	تعریف یادگیری
۶۰	نظریه‌های اساسی یادگیری
۶۲	عوامل موثر بر یادگیری
۶۳	تعریف یادگیری خود راهبر
۶۴	تاریخچه مفهوم خود راهبری در یادگیری
۶۴	فعالیت‌های مربوط به یادگیری خود راهبر
۶۵	فواید و ضرورت یادگیری خود راهبر
۶۵	مروری بر ادبیات پژوهش
۶۵	پیشینه خارجی
۶۵	ارتباط شخصیت و رضایت از زندگی
۶۸	ارتباط شخصیت و عملکرد تحصیلی
۷۰	ارتباط هوش هیجانی و رضایت از زندگی
۷۱	ارتباط هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی
۷۳	ارتباط یادگیری خود راهبر و رضایت از زندگی
۷۴	ارتباط یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی
۷۵	پیشینه داخلی
۷۵	ارتباط شخصیت و عملکرد تحصیلی
۷۵	ارتباط هوش هیجانی و رضایت از زندگی
۷۶	ارتباط هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی

۷۸	ارتباط یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی
۷۸	نتیجه‌گیری

فصل سوم: روش پژوهش

۸۰	مقدمه
۸۰	طرح پژوهش
۸۰	جامعه آماری و نمونه‌گیری
۸۱	ابزارهای پژوهش
۸۱	پرسشنامه شخصیتی نئو
۸۲	پایایی
۸۴	روایی
۸۴	مقیاس هوش هیجانی شات
۸۴	پایایی
۸۵	روایی
۸۶	مقیاس سنجش خود راهبری در دانش‌آموزان
۸۶	پایایی و روایی
۸۷	مقیاس چند وجهی رضایت از زندگی دانش‌آموزان
۸۸	پایایی
۸۹	روایی
۸۹	سنجش عملکرد تحصیلی
۸۹	روش اجرا
۸۹	روش‌های آماری

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۹۱	مقدمه
۹۱	یافته‌های توصیفی
۹۴	یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش
۱۰۰	همبستگی‌های چندگانه
۱۰۹	یافته‌های جانبی

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۲۴	مقدمه
۱۲۴	تبیین یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش
۱۳۲	محدودیت‌های پژوهش
۱۳۳	پیشنهاد‌های پژوهش

منابع

۱۳۶	منابع فارسی
۱۴۳	منابع لاتین

ضمائم

- ۱۵۱----- پرسشنامه شخصیت نئو
- ۱۵۲----- مقیاس هوش هیجانی شات
- ۱۵۳----- مقیاس سنجش خود اهبیری در یادگیری دانش آموزان
- ۱۵۴----- مقیاس چند وجهی رضایت از زندگی دانش آموزان

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۲۴	شکل ۱-۲ رابطه کیفیت زندگی و رضایت از زندگی
۴۹	شکل ۲-۲ نظریه هوش سه وجهی استرنبرگ

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲ معرفی وجوه بنیادی چهار نظریه یادگیری	۶۱
جدول ۱-۳. ضرایب پایایی پرسشنامه‌ی شخصیتی نئو (فرم کوتاه)	۸۳
جدول ۲-۳. ضرایب پایایی مقیاس هوش هیجانی	۸۵
جدول ۳-۳. ضرایب پایایی مقیاس سنجش خود راهبری در یادگیری	۸۷
جدول ۳-۴. ضرایب پایایی مقیاس رضایت از زندگی	۸۸
جدول ۱-۴. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در صفات شخصیت	۹۱
جدول ۲-۴. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیر هوش هیجانی و ابعاد آن	۹۲
جدول ۳-۴. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیر یادگیری خود راهبر و ابعاد آن	۹۳
جدول ۴-۴. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیر رضایت از زندگی و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی	۹۳
جدول ۴-۵. ضرایب همبستگی ساده بین صفات شخصیت و رضایت از زندگی در دانش آموزان دختر	۹۴
جدول ۴-۶. ضرایب همبستگی ساده صفات شخصیت و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر	۹۵
جدول ۴-۷. ضرایب همبستگی ساده نمره‌ی کل هوش هیجانی و ابعاد آن با رضایت از زندگی در دانش آموزان دختر	۹۶
جدول ۴-۸. ضرایب همبستگی ساده نمره‌ی کل هوش هیجانی و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر	۹۷
جدول ۴-۹. ضرایب همبستگی ساده نمره‌ی کل یادگیری خود راهبر و ابعاد آن با رضایت از زندگی در دانش آموزان دختر	۹۸
جدول ۴-۱۰. ضرایب همبستگی ساده نمره‌ی کل یادگیری خود راهبر و ابعاد آن با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر	۹۹
جدول ۴-۱۱. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت و رضایت از زندگی به روش ورود مکرر (Enter)	۱۰۰
جدول ۴-۱۲. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت و رضایت از زندگی به روش مرحله‌ای (Stepwise)	۱۰۱
جدول ۴-۱۳. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت و عملکرد تحصیلی به روش ورود مکرر (Enter)	۱۰۲

- جدول ۴-۱۴. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد صفات شخصیت و عملکرد تحصیلی به روش مرحله‌ای (Stepwise) --- ۱۰۳
- جدول ۴-۱۵. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد هوش هیجانی و رضایت از زندگی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۰۳
- جدول ۴-۱۶. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد هوش هیجانی و رضایت از زندگی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۰۴
- جدول ۴-۱۷. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۰۵
- جدول ۴-۱۸. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد هوش هیجانی و عملکرد تحصیلی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۰۵
- جدول ۴-۱۹. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد یادگیری خود راهبر و رضایت از زندگی به روش ورود مکرر (Enter) --- ۱۰۶
- جدول ۴-۲۰. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد یادگیری خود راهبر و رضایت از زندگی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ۱۰۷
- جدول ۴-۲۱. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی ابعاد یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی به روش ورود مکرر (Enter) --- ۱۰۷
- جدول ۴-۲۲. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی مولفه‌های یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۰۸
- جدول ۴-۲۳. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر و رضایت از زندگی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۰۹
- جدول ۴-۲۴. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر و رضایت از زندگی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۱۰
- جدول ۴-۲۵. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۱۱
- جدول ۴-۲۶. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۱۲
- جدول ۴-۲۷. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از زندگی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۱۳
- جدول ۴-۲۸. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از زندگی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۱۴

جدول ۴-۲۹. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با عملکرد تحصیلی به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۱۵

جدول ۴-۳۰. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با عملکرد تحصیلی به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۱۶

جدول ۴-۳۱. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از خانواده به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۱۷

جدول ۴-۳۲. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از خانواده به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۱۸

جدول ۴-۳۳. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از دوستان به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۱۹

جدول ۴-۳۴. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از دوستان به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۲۰

جدول ۴-۳۵. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از مدرسه به روش ورود مکرر (Enter) ----- ۱۲۱

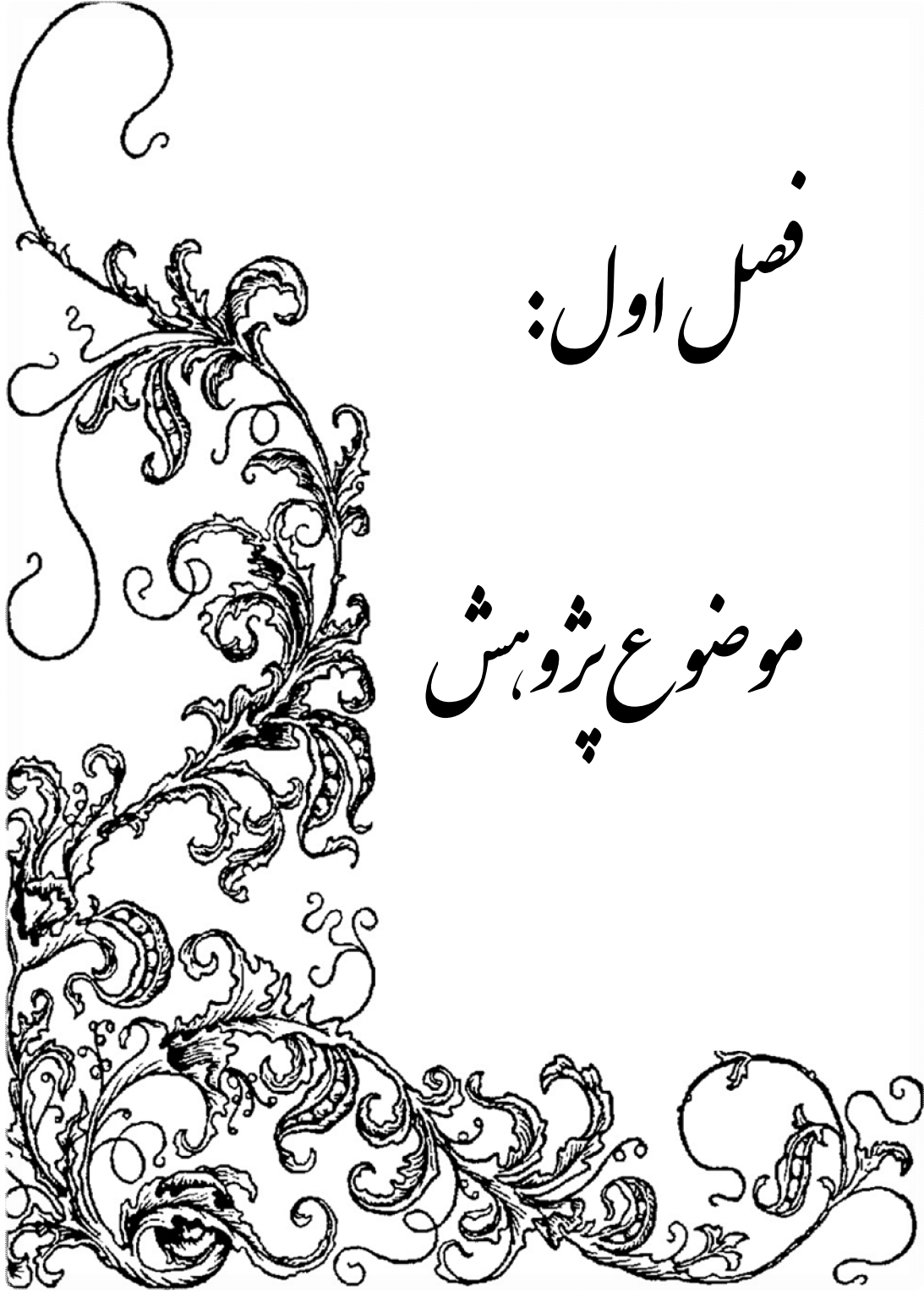
جدول ۴-۳۶. ضرایب همبستگی چندگانه‌ی روان رنجوری، برون‌گرایی، باز بودن به تجربه، توافق، وجدانی بودن، ارزیابی و ابراز هیجان، تنظیم هیجان، بهره‌برداری از هیجان، خود‌مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود‌کنترلی با رضایت از مدرسه به روش مرحله‌ای (Stepwise) ----- ۱۲۲

چکیده پایان نامه

نام خانوادگی: شغابی	نام: معصومه
عنوان پایان نامه: بررسی رابطه‌ی صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر با رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر سال سوم دبیرستانهای دولتی شهر بوشهر	
استاد راهنما: دکتر ناصر بهروزی	
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: روان‌شناسی
گرایش: تربیتی	
محل تحصیل (دانشگاه): شهید چمران اهواز	
دانشکده: علوم تربیتی و روان‌شناسی	
تاریخ فارغ‌التحصیلی: ۸۹/۱۲/۱۸	تعداد صفحات پایان نامه: ۱۵۴
کلید واژه‌ها: صفات شخصیت، هوش هیجانی، یادگیری خود راهبر، رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی	
چکیده: هدف از پژوهش حاضر بررسی روابط صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر با رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر بود. روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی است. نمونه پژوهش شامل ۲۴۶ نفر از دانش‌آموزان دختر پایه سوم دبیرستان‌های شهر بوشهر است که در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ مشغول به تحصیلی بودند و با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در پژوهش حاضر عبارتند از: پرسشنامه شخصیتی نئو (NEO-FFI)، مقیاس هوش هیجانی شات، مقیاس سنجش خود راهبری در یادگیری دانش‌آموزان، مقیاس چند وجهی رضایت از زندگی دانش‌آموزان و نیز برای بررسی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان از معدل (میانگین دروس) استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش همبستگی ساده و چندگانه استفاده شد. نتایج تحلیل نشان داد که ارتباط مثبتی بین رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی با باز بودن به تجربه، برون‌گرایی، توافق و وجدانی بودن، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر وجود دارد. البته ارتباط میان رضایت از زندگی و روان‌رنجوری منفی بود. به عبارتی نتایج تحلیل نشان داد که مولفه‌های صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر پیش‌بین‌های مناسبی برای رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی هستند.	

فصل اول:

موضوع پژوهش

مقدمه

تا قبل از جنگ جهانی دوم، خدمات کاربردی روان‌شناسی را می‌شد به سه دسته‌ی بیماری‌های روانی، بارور و کامل‌تر کردن زندگی برای مردم، و شناسایی و تربیت استعدادها برتر تقسیم کرد. اما پس از جنگ جهانی دوم، تأکید بیش از حد روان‌شناسی بر درمان و آسیب‌شناسی و کلاً الگوهای بیماری محور، به حدی رسید که دو خدمت دیگر روان‌شناسی تقریباً به فراموشی سپرده شدند. تأکید بر آسیب‌شناسی تا بدان جا پیش رفت که دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی احساس می‌کردند، اگر پژوهش‌هایشان مرتبط با آسیب‌شناسی شناخته شود، امتیازات بیشتری را کسب خواهند کرد. این سبک و سیاق در نوع خود برای درمان بیماری‌ها بسیار سودمند بود، اما در عین حال مستلزم چشم‌پوشی از توانمندی‌ها و ویژگی‌های بالقوه‌ی انسانی نیز می‌شد. این رویکرد نه تنها آسیب‌شناسی، بلکه نگاه ما را نسبت به خودمان به عنوان موجودات انسانی تحت تأثیر قرار داد. در حقیقت روان‌شناسی انسان را به عنوان موجودی در نظر گرفت که یا در احاطه‌ی غرایز، نیازهای بافتی و تعارضات دوران کودکی است، و یا کانون منفعل دریافت‌کننده‌ی محرک و ارائه‌دهنده‌ی پاسخ است (سلیگمن^۱، ۲۰۰۲).

امروزه نیازهای روان‌شناسی عمده به سمت دیدگاهی نوین مبتنی بر پرورش نقاط قوت تغییر مسیر داده‌اند و موضوعات روان‌شناسی مطرح شده در آغاز قرن بیست و یکم، عمدتاً بر تجربه‌ی مثبت انسانی و آنچه لحظه‌ای را بهتر از لحظه‌ی دیگر می‌کند تمرکز کرده‌اند (هادیان‌فرد و مظفری، ۱۳۸۳). در سال‌های اخیر یکی از ابعادی که رویکردهای انسان‌گرا بر آن تأکید می‌ورزند، بعد بهزیستی^۲ است. این بعد خود شامل عاطفه مثبت^۳، عاطفه منفی^۴ و رضایت از زندگی^۵ است. دو مورد اول به مراتب بیشتر مورد توجه بوده ولی در مورد رضایت از زندگی که بیشتر از لحاظ قضاوت شناختی مورد نظر است، کمتر مورد توجه بوده است (شهباییان و یوسفی، ۱۳۸۶). رضایت از زندگی به شناخت و فرایند قضاوت ذهنی برمی‌گردد و مراد از آن نگرش فرد، ارزیابی عمومی نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی، همچون زندگی خانوادگی و تجربه آموزشی است (دینر^۶، سان^۷، لوکاس^۸ و اسمیت^۹، ۱۹۹۹، به نقل از زکی، ۱۳۸۶).

-
- 1.Seligmen
 - 2.well-being
 - 3.positive affect
 - 4.negative affect
 - 5.life satisfaction
 - 6.Diener
 - 7.Sun
 - 8.Lucas
 - 9.Esmith

در حقیقت یکی از مهم‌ترین عللی که باعث می‌شود رضایت از زندگی در روان‌شناسی و به طور کلی در علوم انسانی مطرح شود، نقش محوری آن در سلامت و بهزیستی افراد بشر می‌باشد و این که انسان و زندگی مفاهیمی هستند که هرگز از یکدیگر جدا نمی‌شوند. زندگی، جزء جدایی ناپذیر انسان است. رضامندی، بستر موفقیت و کامیابی است و هیچ انسان موفق نیست که از هنر رضایت از زندگی برخوردار نباشد. بدون رضامندی امکان پیشرفت و موفقیت وجود ندارد (پسندیده، ۱۳۸۴).

گرچه مطالعات بسیاری درباره رضایت از زندگی در بین بزرگسالان صورت گرفته است، اما این مقوله در بین کودکان و نوجوانان یکی از موضوعاتی است که اخیراً مورد توجه دانشمندان قرار گرفته است. این مطالعات اهمیت روز افزون رضایت از زندگی را در فهم سلامت روان کودکان و نوجوانان مورد تأیید قرار می‌دهد (هیوبنر^۱، ۲۰۰۱، به نقل از مزیدی، ۱۳۸۵). پژوهش‌های متنوع بسیاری درباره رابطه رضایت از زندگی و دامنه‌ای از عوامل دیگر انجام شده است. مانند تحقیقاتی که در زمینه‌ی رابطه‌ی رضایت از زندگی با عواملی مانند عوامل تحصیلی، شخصیتی، ژنتیکی، عوامل اقتصادی و کار، تحصیلات و تندرستی و ... صورت گرفته است. اما با این وجود پژوهش‌های انجام شده در این حیطه در بین نوجوانان نشان می‌دهد که رضامندی و تلقی مثبت از زندگی در گروه سنی نوجوانان یا دانش‌آموزان کاملاً متفاوت از بزرگسالان است و در نتیجه مستلزم لحاظ نمودن مؤلفه‌های ویژه آنان است (زکی، ۱۳۸۶).

شخصیت^۲ یکی از مفاهیم بنیادی در روان‌شناسی است که همواره با رضایت از زندگی ارتباط دارد. به گونه‌ای که در پژوهش‌ها به صورت‌های مختلف مورد توجه محققان قرار گرفته است (پارکر^۳، مارتین^۴ و مارش^۵، ۲۰۰۸). (۲۰۰۸). علاوه بر آن، در دهه‌های ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰ کوشش‌های فراوانی صورت گرفت تا بتواند رابطه‌ای اساسی بین موفقیت تحصیلی و شخصیت بیابد، اما این تلاش‌ها پیشرفت چندانی در بر نداشت. در سال ۱۹۶۸ کتل^۶ و بوچر^۷ سعی داشتند تا هم پیشرفت تحصیلی در مدرسه و هم خلاقیت را از طریق توانایی، شخصیت و انگیزه‌ی افراد پیش‌بینی نمایند. آن‌ها موفق شدند تا اهمیت شخصیت را حتی در پیشرفت دانشگاهی نشان دهند. یکی از مقولاتی که پژوهشگران در رابطه با رضایت از زندگی سنجدیده‌اند هوش هیجانی^۸ است. عاملی که هنگام شکست، در شخص انگیزه ایجاد می‌کند و به واسطه‌ی داشتن مهارت‌های اجتماعی بالا، منجر به برقراری رابطه‌ی خوب با

1. Heubner
2. personality
3. Parker
4. Martin
5. Marsh
6. Cattell
7. Butcher
8. emotional intelligence

مردم می‌شود. بنابراین، هوش هیجانی یکی از بهترین پیش‌بینی‌کننده‌های موفقیت افراد در زندگی و نحوه برخورد مناسب با استرس است و مستقیماً سلامت روانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد (آقابابایی، ۱۳۸۶). پژوهش‌های تجربی نشان می‌دهند که هوش هیجانی ممکن است بهترین پیش‌بینی‌کننده موفقیت در تمام سطوح زندگی باشد و ابعاد آن می‌تواند پیامدهای مهم زندگی را پیش‌بینی کند (احمدی ارغندی، فراست معمار، تقوی و ابوالحسنی، ۱۳۸۵).

کنترل نمودن هیجانات به شیوه‌ای مناسب، مهارتی است که به دنبال خودآگاهی^۱ ایجاد می‌گردد. افراد کارآمد در این حیطة، بهتر می‌توانند از هیجانات منفی^۲ همچون ناامیدی، اضطراب و تحریک‌پذیری رهایی یابند و در فراز و نشیب‌های زندگی، کمتر با مشکل مواجه می‌شوند و یا در صورت بروز مشکل، به سرعت می‌توانند از موقعیت مشکل‌زا و ناراحت‌کننده به شرایط مطلوب بازگردند (گلمن، ترجمه‌ی پارسا، ۱۳۸۷). محققان بسیاری دریافته‌اند که حتی آمادگی برای خود راهبری با موفقیت در بسیاری از حیطة‌های زندگی ارتباط دارد (سیگا^۳ و وبستر^۴، ۲۰۰۷).

بیان مسئله

همان‌گونه که در مقدمه مطرح گردید در سال‌های اخیر توجه روان‌شناسان به رویکرد انسان‌گرایی^۵ و انسان‌سالم و یا به عبارتی واضح‌تر روان‌شناسی مثبت بیشتر شده است. آنچه پیش‌زمینه‌ی رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگری است، مسئله پیشگیری است. آن‌ها دریافته‌اند که طی ۵۰ سال اخیر مدل بیماری، روان‌شناسی را به پیش‌گیری از مشکلات جدی هدایت نکرده است (هادیان‌فرد و مظفری، ۱۳۸۳).

مرور بر ادبیات پژوهشی مؤید این است که رضایت از زندگی یکی از سازه‌های اصلی روان‌شناسی مثبت^۶ است. که ارزیابی آن بسیار حساس بوده؛ چرا که این مقوله نشانه‌هایی را هم برای بهزیستی روانی و هم آسیب روانی فراهم می‌نماید (پروکتور^۷، لاینلی^۸ و مالتبی^۹، ۲۰۰۹). با آن‌که افراد در پایان دوره کودکی با محیط خود سازش یافته‌اند، به نظر می‌رسد که هنوز به مرحله‌ی نهایی تحول و گسترش خود دست نیافته‌اند (مظفری، ۱۳۸۰). به عبارتی زندگی اجتماعی امروز بسیار پیچیده است؛ که شخصیت در آن نقش عمده‌ای ایفا می‌کند و مطالعه‌ی آن

1.self awareness
2.negative emotions
3.Zsiga
4.Webster
5.humanistic approach
6.positive psychology
7.Proctor
8.Lineley
9.Maltby

به منظور پیش‌بینی رفتار در روان‌شناسی جایگاهی ویژه دارد، ضمن این‌که بررسی و شناخت شخصیت قدیمی‌ترین و پیچیده‌ترین سوالی است که در زمینه شناخت انسان مطرح بوده است (ابراهیمی، کامکار، پورمحمودی و ظریفی، ۱۳۸۳). پایان دوره کودکی آغاز دوره‌ی بزرگی است که هر انسان در جریان یک تحول طبیعی با عبور از آن به احراز "تعادل نهایی"^۱ نایل می‌آید. این دوره که موسوم به نوجوانی است هم از نظر نوجوانان و هم از نظر والدین، حتی در گذشته نیز دورانی دشوارتر از دوران کودکی قلمداد شده است به گونه‌ای که حتی بتوان گفت این دوره بحرانی‌ترین مرحله‌ی زندگی است (مظفری، ۱۳۸۰). این دوره، دوره انتقال است که با تغییرات مختلف فیزیکی، روانی، شناختی و اجتماعی همراه است. در واقع، این دوره را به عنوان دوره‌ای با فرصت‌ها و ریسک‌ها تعریف می‌شود (چو^۲، ۲۰۰۵؛ لیفرت^۳ و پیترسون^۴، ۱۹۹۵، به نقل از جانی^۵، کالافت^۶ و بويسان^۷، ۲۰۱۰). این تغییرات نوجوانان را به فشارهای زندگی حساس می‌کند. در این دوره است که شخصیت نوجوان مطرح می‌شود. در این دوره تمایلات و خواهش‌های متضادی وی را فرا می‌گیرد که تحت تأثیر عوامل بیولوژیکی و اجتماعی قرار دارد. حالات هیجانی در دوره بلوغ غنی‌تر شده و گاهی هم به صورت حساسیت و هیجان شدید خود را نشان می‌دهد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۳).

از طرفی اگر در زمان تحصیل برای دانش‌آموز مشکلی با مدیر، معاون، معلم و همکلاسی‌ها یا والدین پیش بیاید و او نتواند خشم خود را کنترل کند، این امر باعث ایجاد نگرانی و ناراحتی در محل تحصیل می‌شود و دید دیگران را نسبت به وی تغییر می‌دهد و حتی ممکن است در آینده بر موفقیت وی تأثیر منفی بگذارد. آنچه در این میان باعث می‌شود شخص خشم خود را در چنین مواقعی کنترل نماید و احساسات خود و دیگران را درک نماید و از احساسات آگاهی یابد هوش هیجانی است (حسینی نسب و رضویان شاد، ۱۳۸۴). این مقوله به دلیل چند سویه بودن و تأثیراتش در زمینه‌های گوناگون به ویژه کاربردش در آموزش، محیط کار و تحول شخصی آوازه‌ای فراگیر یافته است (به نقل از بشارت، شالچی و شمسی‌پور، ۱۳۸۵).

با تغییرات سریعی که امروزه اتفاق می‌افتد به تبع آن نیازمند استفاده از روش‌ها و شیوه‌های نوینی به خصوص در حوزه تدریس و آموزش می‌باشیم تا بتوان به یاری آن‌ها پیش رفت. یکی دیگر از عواملی که بر موفقیت دانش‌آموزان و حتی رضایت و خرسندی آن‌ها اثر دارد خود راهبر بودن در یادگیری^۸ است. مرور بر ادبیات پژوهشی

1. final equilib
 2. Chow
 3. Leffert
 4. Petersen
 5. Guney
 6. Kalafat
 7. Boysan
 8. self directed learning

نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری^۱ افراد و مستقل بودن^۲ آن‌ها در فرایند یادگیری دو عنصر اصلی آن محسوب می‌شوند. عاملی که در آن دانش‌آموز سعی می‌کند هنگام مواجهه با مسائل قبل از یاری گرفتن از دیگران با سوال نمودن از خود آغاز به کار نماید. گوس^۳ (۱۹۹۸) خود راهبری در یادگیری را حرکتی به سمت خود شکوفایی محسوب می‌نماید (لانگ^۴، ۲۰۰۷). محققان بسیاری نیز در این راستا پژوهش‌های بسیاری انجام داده‌اند و حتی کانلی^۵ (۲۰۰۴) پژوهشی درباره ارزش خود راهبری در یادگیری به روی دانش‌آموزان انجام داد که نتایج مؤید آن بود که خود راهبری در یادگیری موجب موفقیت افراد در مدرسه و حتی در زندگی می‌شود (سیگا و وبستر، ۲۰۰۷) بنابراین، این مقوله بسیار حائز اهمیت است زیرا افرادی که از این مهارت بی‌بهره باشند، در حل بسیاری از مشکلات زندگی خود عاجز خواهند ماند (نادی و کاظمی، ۱۳۸۴).

بنابراین، با توجه به نقش کلیدی عملکرد تحصیلی و رضایت از زندگی در دانش‌آموزان، به ویژه دانش‌آموزان دختر و نبود پژوهشی با این ترکیب از متغیرها، پژوهشگر در صدد است تا به بررسی این مسئله بپردازد که آیا صفات شخصیتی و هوش هیجانی و خود راهبری در یادگیری پیش‌بین‌های مناسبی برای رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی^۶ در بین دانش‌آموزان است یا خیر.

اهمیت و ضرورت پژوهش

زمانی که از دانش‌آموز صحبت به میان می‌آید بی‌تردید مباحثی چون تحصیل، عملکرد تحصیلی و مواردی از این قبیل در ذهن افراد متداعی می‌گردد، اما این تنها یک بعد از ویژگی دانش‌آموز می‌باشد. امروزه رسالت مدارس نسبت به گذشته بیشتر و حتی سنگین‌تر شده است، چرا که افراد بسیاری هستند که از هوش کافی برخوردارند ولی در امر تحصیل و حتی مراحل بعد از تحصیل شکست‌های فاحشی را متحمل می‌شوند.

مطالعات نشان می‌دهد که از طریق تعیین ضریب هوشی فقط می‌توانیم افراد وظیفه‌شناس را کشف نماییم. یعنی کسانی که می‌دانند چگونه درس بخوانند و نمرات خوبی را کسب نمایند (حسینی نسب و رضویان شاد، ۱۳۸۴).

دانش‌آموز ضمن آن‌که در محیط مدرسه است در محیطی فراتر چون اجتماع نیز به سر می‌برد. رفتار انسان به گونه‌ی کلی، نتیجه‌ی امیال، عواطف و اندیشه‌های اوست. اگر این عناصر با هم موافق بوده و همکاری شایسته‌ای

1. responsibility

2. independent

3. Goss

4. Long

5. Connolly

6. academic performance

داشته باشند، برای فرد خرسندی به بار می‌آورند و اگر یکی از آن‌ها از حد خود خارج گردد، تزلزل و مشکلات شخصیتی فرد آغاز می‌شود (آقابابایی، ۱۳۸۶)، که این به نوبه خود بر نگرش و اندیشه‌های فرد اثر می‌گذارد. یکی از حیطه‌های مرتبط به این امر برداشت و نگرش فرد از زندگی خویش است که با وجود آن که این مقوله در میان اندیشمندان از گذشته‌های دور مطرح بوده و حتی از سوالات اساسی بشر نیز بوده کمتر به آن توجه شده و در قرون جدید نیز که خط سیر پژوهش‌ها به این سمت کشانده شده باز نیز این مقوله در میان نوجوانان بسیار کم-رنگ بوده و پژوهش‌های بسیار کمی به آن اختصاص یافته است و اگر پژوهشی نیز صورت گرفته بیشتر مقیاس-های تک بعدی که دیدی کلی به دست می‌دهد را مد نظر داشته است. در حالی که توجه به رضایت از زندگی در دانش‌آموزان عواملی چون محیط خانه، مدرسه، دوستان، مکان زندگی را شامل می‌شود (گیلمن^۱ و هیوبنر، ۲۰۰۰) و رضایت از زندگی زمینه‌ی تسری رضایت افراد به حوزه‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... است و کاهش آن آثار فراوانی در سطح خرد و کلان را داراست. بنابراین، اکنون که در قرن جدید دیگر مانند گذشته به هوش و رابطه آن با پیشرفت در تحصیل نگاه نمی‌شود، که این خود بیانگر آن است که علاوه بر هوش عوامل دیگری نیز بر عملکرد وی و رفتار افراد مؤثر است که از جمله آن یکی ویژگی‌های شخصیتی فرد است که مقوله‌ای بوده که از ابتدا با روان‌شناسی همراه بوده است.

گر چه دانش‌آموزان هنوز در مرکز توجه قرار دارند، اما نه تنها قوه‌ی استدلال آن‌ها، بلکه میزان خلاقیت^۲، هیجان‌ها^۳، مهارت‌های بین فردی^۴ و حتی مهارت‌های درون فردی^۵، ایجاد خود نظم‌دهی^۶، خود مدیریتی^۷، مسئولیت‌پذیری و عواملی از این قبیل همه در برداشت فرد و نگرش آن‌ها و میزان موفقیت آن‌ها چه در حوزه تحصیل چه در سایر ابعاد زندگی دارای اهمیت است. با توجه به نکات ذکر شده بنابراین، لازم است متغیرهای مختلفی که در رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر، که از سازندگان آینده بنیان خانواده و جامعه هستند، مورد بررسی قرار گیرد. لذا در پژوهش حاضر به بررسی رابطه صفات شخصیت، هوش هیجانی و یادگیری خود راهبر با رضایت از زندگی و عملکرد تحصیلی پرداخته شده است. نتایج حاصل از پژوهش حاضر می-تواند مورد استفاده مراکز مشاوره، مراکز آموزشی از جمله آموزش و پرورش، سازمان ملی جوانان و خانواده‌ها قرار گیرد.

1. Gilman
 2. creativity
 3. emotions
 4. interpersonal components
 5. interpersonal components
 6. self regulation
 7. self management